

Устинов Д. М.,

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії I курсу
кафедри державно-правових дисциплін
факультету права та економіки
Міжнародного гуманітарного університету*

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОЦЕДУР ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ІНШОГО МАЙНА В УКРАЇНІ

Глобалізаційні процеси здійснюють суттєвий вплив на формування та розвиток відносин у сучасному світі. Поряд із цілком позитивними проявами глобалізації, з'являються й негативні, одним з яких є відмивання доходів одержаних злочинним шляхом. Відмивання доходів має транснаціональний характер зумовлений наявністю фінансових операцій які сприяють швидкому переміщенню коштів отриманих злочинним шляхом за кордон.

З цього приводу О. О. Дуров зазначає, що «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, як і багато інших транснаціональних злочинів, викликана глобалізацією та є її негативним проявом. Як наслідок, інтеграція України в світове співтовариство, крім надбання очевидних переваг, потребує серйозних зусиль щодо боротьби з різними злочинами, в т. ч. із відмиванням «брудних» доходів» [3, с. 3].

У словниках української мови «легалізація» тлумачиться як надання законної сили, узаконення чи перехід на легальне становище. Своєю чергою, слово «відмивання» роз'яснюється як очищення когось чи чогось від бруду або як промивання, відділення чого-небудь від домішок [1, с. 609; 10, с. 605].

Метою відмивання капіталів є їх використання як законних у легальних або тінювих схемах підприємницької діяльності, у розрахункових та кредитних операціях, а так само вкладання в рухоме і нерухоме майно. Відмивання передбачає використання злочинних доходів як у тінювому, так і в легальному секторах економіки, а легалізація – тільки в легальному, з чого випливає ширший зміст відмивання, яке фактично охоплює легалізацію.

Л. М. Доля, зазначає, що «легалізація грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, – це здійснення різних економічно значущих дій з одержаними внаслідок вчинення злочину грошовими коштами та іншим майном» [2, с. 93].

Д. Г. Манько вказує, що «при вивченні «узаконення» доходів на понятійному рівні необхідно враховувати критерій походження доходів: 1) злочинне походження доходів і, як наслідок, їх подальше – «відмивання»; 2) доходи, що перебувають поза офіційною економікою і, як наслідок, вимагають їх подальшого «узаконення» чи за допомогою декларування, чи амністування капіталу» [4, с. 47].

В подальшому, науковець обґрунтовує, що «необхідно розділяти «узаконення» як позитивне правове явище та «відмивання», що становить собою винне, протиправне діяння, пов'язане з введенням у законний обіг грошових і інших коштів, отриманих злочинним шляхом. Отже, узаконення *коштів і іншого майна* як вид легалізаційної діяльності – це введення державою в законний обіг коштів і іншого майна, що перебувають поза офіційною економікою. До видів узаконення (легалізації) коштів і іншого майна належать: 1) амністування; 2) декларування» [5, с. 220–221].

В нашому дослідженні ми підтримуємо зазначену позицію та вважаємо необґрунтованим та помилковим поєднання протиправної та правовідповідної процедур.

Реакцією світової спільноти на відмивання «брудних» доходів стала розробка ефективної системи засобів, спрямованих на запобігання проникненню злочинних доходів у економіку. Першим міжнародним документом у цій сфері стала Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р.

Розвитком міжнародної регламентації стала Конвенція РЄ про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних від злочинної діяльності, від 8 листопада 1990 р. (Конвенція від 8 листопада 1990 р., Страсбурзька конвенція) [6].

Положення Конвенції від 8 листопада 1990 р. знайшли своє відображення в Директиві Ради Європейського союзу 91/308/ЕЕС від 10 червня 1991 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання доходів (Перша директива) [9], а згодом у Конвенції РЄ від 16 травня 2005 р. про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (Конвенція від 16 травня 2005 р., Варшавська конвенція), Директиві Європейського парламенту та Ради 2005/60/ЕС від 26 жовтня 2005 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання доходів та фінансування тероризму (Третя директива) [7]. Директиві Європейського парламенту та Ради 2015/849/ЕС від 20 травня 2015 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання доходів та фінансування тероризму, що вносить зміни та доповнення в Регламент (ЄС) 648/2012

Європейського парламенту та Ради і скасовує Директиву 2005/60/ЄС Європейського парламенту та Ради і Директиву Комісії 2006/70/ЄС (Четверта директива).

Створення законодавства спрямованого на боротьбу з відмиванням брудних коштів в Україні розпочалося з прийняття та подальшої ратифікації Конвенції від 8 листопада 1990 р. Результатом цього стало прийняттям відповідних кримінально-правових норм, які встановлювали відповідальність за легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Наприклад, ст. 209 КК України – за легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та за легалізацію доходів, одержаних від злочинної діяльності, відповідно.

У 2019 році в Україні було прийнято закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Зазначеним законом були внесені міни до ст. 209 КК України та встановлено, що до легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з доходами, одержаними злочинним шляхом, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких доходів, чи володіння ними, прав на такі доходи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням доходів, одержаних злочинним шляхом [8].

Проведений аналіз вказує на необхідність подальших загальнотеоретичних та галузевих досліджень в сферах легалізації як узаконення та відмивання як протиправної дії щодо певних коштів.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов.ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. 900 с.
2. Доля Л. М. Небезпека легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, одержаних злочинним шляхом. *Право України*. 2002. № 2. С. 90–97.
3. Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного» майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України : монографія. К. : Ваіте, 2015. 392 с.
4. Манько Д. Г. «Узаконение» или «отмывание»: к вопросу о видах легализационной процедуры. *Держава і право : зб. наук. пр. Серія «Юридичні та політичні науки»*. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. Вип. 47. С. 45–49.

5. Манько Д. Г. Легалізація в механізмі дії права: монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2014. 232 с.
6. Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних від злочинної діяльності : Конвенція від 8 листопада 1990 р. Ради Європи. *Офіційний сайт Верховної ради України*. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_029.
7. Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання доходів та фінансування тероризму : Директива від 26 жовтня 2005 р. Європейський парламент ; Рада Європейського союзу. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_774
8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
9. Про недопущення використання фінансової системи з метою легалізації злочинних грошових коштів : Директива від 10 червня 1991 р. : Рада Європейського союзу. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_148.
10. Словник української мови : [в 11 т.] / голов. ред. О. С. Мельничук. Т. 1: А–В / ред.-уклад. П. Й. Горещький, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, Н. І. Швидка. К. : Наукова думка, 1970. 980 с.